

Kỹ thuật chăm sóc và nuôi dưỡng các loại dê

Bởi:

Nguyễn Lâm Hùng

Chăm sóc, nuôi dưỡng dê từ sơ sinh đến cai sữa

Giai đoạn bú sữa đầu (từ sơ sinh đến 7 ngày tuổi)

- Sau khi đẻ, dùng khăn sạch, khô, mềm lau toàn bộ cơ thể dê con.
- Cắt rốn: dùng tay trái cầm cuống rốn, kẹp rốn giữa ngón cái và ngón trỏ của tay phải đồng thời vuốt nhẹ theo hướng ra ngoài, dùng dây chỉ chắc thắt chặt cuống rốn cách bụng khoảng 4 -5cm , sau đó dùng kéo cắt cuống rốn phía ra ngoài cách nút chỉ 1,0 – 1,5cm và sát trùng vết cắt bằng cồn i ốt 5% hoặc nước oxy già.
- Sau khi đẻ 20 – 30 phút cho dê con bú sữa đầu không được để chậm hơn. Có thể cho bú trực tiếp hoặc bú bằng bình, mỗi ngày 3 – 4 lần.
- Bố trí ổ lót bằng rơm rạ mềm, khô cho dê con nằm. Nếu trời lạnh cần sưởi ấm cho dê con.
- Nếu dê con yếu, cần vắt sữa ra bình cho dê bú. Nếu dê mẹ không cho con bú, phải ép cho bú bằng cách giữ chặt dê mẹ, vắt bỏ những tia sữa đầu rồi vắt sữa vào miệng dê con. Làm mấy lần cho đến khi dê mẹ quen và cho con bú.

Giai đoạn bú sữa thường (từ 7 ngày tuổi đến cai sữa)

- Giai đoạn này có thể kéo dài 3 tháng, hoặc hơn, tùy theo hướng sản xuất. Nếu nuôi dê để khai thác sữa, nên cai sữa lúc 3 tháng tuổi. Ở những dê mẹ năng suất sữa thấp và nuôi lấy thịt, có thể cho dê con bú đến tháng thứ 4 hoặc thứ 5.
- Có thể cho dê con bú trực tiếp, bú bình hoặc vắt sữa ra chậu cho dê con ăn, mỗi ngày 2 – 3 lần. Sữa vắt ra cho ăn ngay. Dụng cụ chứa sữa (bình, chậu) phải sạch sẽ.
- Từ tuần tuổi thứ 3, tập cho dê con ăn các loại thức ăn dễ tiêu, chất lượng tốt : cỏ non phơi tái, cỏ khô sạch, bột cám, bột ngô, bột đậu tương rang...
- Lượng sữa và thức ăn tinh hàng ngày cần cho một con như sau:

+ Dưới 3 tuần tuổi : 400 – 600 g sữa

+ Từ 22 – 42 ngày tuổi : 500 – 600 g sữa và 50 – 100 g thức ăn tinh

- Cần cung cấp đầy đủ nước uống sạch sẽ cho dê con, thường xuyên quét dọn chuồng trại, bảo đảm chuồng trại luôn khô ráo, sạch sẽ.
- Mỗi ngày cần bố trí cho dê con vận động 1 – 2 giờ trên sân chơi cạnh chuồng hoặc trên bãi chăn. Những con còi cọc, cần bổ sung thêm premix khoáng, các vitamin A, D, E, B-complex... Trước khi cai sữa sử dụng Levamisol tẩy giun đũa cho dê con.

Chăm sóc, nuôi dưỡng dê hậu bị giống

Giai đoạn nuôi hậu bị kéo dài khoảng 4 – 5 tháng, đối với dê cái (từ sau khi cai sữa cho đến khi dê có chửa lần đầu) và 8 – 9 tháng đối với dê đực (từ sau khi cai sữa cho đến khi sử dụng dê đực để phối giống). Ngày trước khi cai sữa, tiến hành chọn những con dê đực, dê cái tốt nhất trong đàn để nuôi hậu bị, chọn những con có ngoại hình đẹp, cân đối, mang những điểm đặc trưng của giống, sinh trưởng tốt và có cơ quan sinh dục phát triển bình thường.

- Trong giai đoạn này cần bảo đảm (thông qua chăn thả hoặc cho ăn tại chuồng) cho mỗi con, mỗi ngày (tùy theo khối lượng và tuổi dê) : Thức ăn thô 2 – 5kg; thức ăn tinh 0,2 – 0,5 kg.
- Đối với thức ăn tinh, cần hạn chế sử dụng các loại thức ăn giàu năng lượng như ngô, gạo, sắn... để tránh cho dê hậu bị nhanh béo mà vẫn bảo đảm cho dê sinh trưởng, phát triển bình thường.
- Cung cấp đầy đủ nước sạch cho dê. Mỗi ngày cho dê vận động 3 – 4 giờ
- Hàng ngày làm vệ sinh chuồng nuôi, sân chơi, máng ăn, máng uống. Luôn bảo đảm chuồng nuôi khô ráo, sạch sẽ.
- Đối với dê đực giống hậu bị, phải nuôi tách riêng và chỉ cho giao phối khi đạt 11 – 12 tháng tuổi.
- Thời kỳ đầu sau khi cai sữa là thời kỳ chuyển tiếp từ bú sữa mẹ sang tự thu nhận các loại thức ăn, vì thế dê con thường bị khủng hoảng, dễ mắc các bệnh đường tiêu hóa như chướng bụng, đầy hơi, ỉa chảy. Để đề phòng những trường hợp này cần lưu ý cho dê ăn các loại thức ăn chất lượng tốt, thức ăn, nước uống phải rất sạch sẽ, chuồng nuôi, sân chơi phải khô, sạch. Nếu chẳng may dê bị ỉa chảy hoặc chướng bụng, đầy hơi, phải xem xét nguồn thức ăn, nước uống và có biện pháp điều trị kịp thời.

Chăm sóc, nuôi dưỡng dê cái sinh sản

Chăm sóc, nuôi dưỡng dê cái mang thai.

Trong khoảng từ 18 – 25 ngày sau khi dê cái phối giống, cần theo dõi để phát hiện động đực. Nếu không thấy dê cái động đực trở lại, có thể dê cái đã thụ thai. Cần ghi chép ngày phối giống có chữ để dự báo ngày dê đẻ.

Thời gian mang thai của dê trung bình 150 ngày (biến động trong khoảng 145 – 157 ngày). Trong thời gian mang thai, cần cung cấp đầy đủ thức ăn, nước uống cho dê, đặc biệt là 2 tháng chữa cuối, để bảo đảm cho bào thai phát triển tốt và dê có nhiều sữa sau khi sinh. Cụ thể :

- Ba tháng chữa đầu tiên : 3 – 5 kg thức ăn thô/ conm/ ngày; 0,3 – 0,5 kg ăn tinh/ con/ngày.
- Hai tháng chữa cuối : 4 – 5kg thức ăn thô/con/ngày; 0,4 – 0,6 kg thức ăn tinh/ con/ ngày.

(Nếu nuôi theo phương thức bán chăn thả thì tùy theo tình hình và năng suất bãi chăn, lượng thức ăn thô bổ sung tại chuồng có thể bằng ½ khẩu phần nêu trên).

Không nhốt chung dê cái có chữa với dê đực giống. Không chăn thả dê chữa quá xa, không dồn đuổi, đánh đập dê, đặc biệt là vào thời gian chữa cuối.

Chú ý :

- Đối với dê chữa lần đầu : hàng ngày xoa bóp nhẹ bầu vú để kích thích tuyến sữa phát triển và tập cho dê quen dần với việc vắt sữa sau này.
- Đối với dê cái đã đẻ nhiều lứa, đang cho con bú hoặc đang vắt sữa cho dê bằng cách giảm dần số lần cho con bú hoặc vắt sữa từ một lần/ ngày xuống còn hai ngày một lần, ba ngày một lần rồi cắt hẳn, đồng thời giảm lượng thức tinh, thức ăn nhiều nước.

Hộ lý dê đẻ

- Trước khi dê đẻ 7 – 10 ngày, nhốt riêng từng con vào chuồng ấm, yên tĩnh và đã được vệ sinh, tiêu độc, khử trùng. Giảm bớt thức ăn tinh ở những dê cái có năng suất sữa cao để tránh viêm vú, sốt sữa
- Chuẩn bị cũi, lót ổ nằm cho dê con. Chuẩn bị cùn I ốt, kéo, chỉ khâu, giẻ lau và bố trí người trực đẻ.
- Khi dê cái có biểu hiện khó chịu, đái dắt, bụng sa, bầu vú căng và âm hộ sưng đỏ, có dịch đặc chảy thành dòng là dê sắp đẻ.

Kỹ thuật chăm sóc và nuôi dưỡng các loại dê

- Dê bắt đầu đẻ khi bọc nước ối vỡ, thai được đẩy ra theo nhịp của dê mẹ và thông thường dê cái đẻ trong vòng từ 1 – 4 giờ, tùy theo số lượng thai và vị trí của thai.
- Trường hợp đẻ khó, thai bị kẹt, cần can thiệp bằng cách dùng tay đã sát trùng đẩy thai theo chiều thuận rồi nhẹ nhàng kéo ra theo nhịp rặn của dê mẹ.
- Trong khoảng 4 giờ sau khi đẻ hết con, nhau thai ra, cần thu dọn nhau thai, không để cho dê mẹ ăn. Nếu quá 4 giờ mà nhau thai chưa ra thì mời bác sỹ thú ý can thiệp.
- Dọn vệ sinh ổ đẻ. Lau sạch bầu vú âm hộ dê mẹ, Nếu dê mẹ bị cương sung nằm vú thì chườm nước nóng và vắt bớt sữa.
- Ngay sau khi đẻ, cho dê mẹ uống nước muối ấm 0,5% hoặc nước đường 5 – 10 %.
- Hàng ngày cho dê mẹ ăn thức ăn thô, thức ăn tinh chất lượng tốt (Không cho ăn quá nhiều thức ăn tinh và thức awnacur quả vào những ngày đầu sau khi đẻ).

Chăm sóc, nuôi dưỡng dê đực giống

- Dê đực giống phải nhốt tách riêng dê cái. Có thể nhốt vào ô cuối chuồng để tạo tính hăng cho chúng. Chuồng trại bảo đảm khô ráo và sạch sẽ.
- Khẩu phần thức ăn hàng ngày cho một dê đực giống có khối lượng khoảng 50 kg như sau

Cỏ : 4kg

Lá cây giàu đạm : 1,5 kg

Thức ăn tinh : 0,4 kg

- Với chế độ phối giống mỗi ngày hai lần, cần cho ăn thêm 0m3 kg giá đỗ hoặc 1 – 2 quả trứng.
- Chú ý bổ sung đủ khoáng đa lượng và vi lượng cho dê đực giống thông qua tăng đá liếm.
- Thường xuyên chải khô cho dê. Bảo đảm cho dê vận động mỗi ngày 2 lần, mỗi lần khoảng 2 giờ.
- Cần có sổ theo dõi việc sử dụng và hiệu quả phối giống của từng dê đực giống. Khi hiệu quả phối giống của dê không đạt được 60% hoặc tuổi quá 6 năm thì nên loại thải.

Chăm sóc và nuôi dưỡng dê lấy sữa

Đối với những dê cái thuộc giống chuyên lấy sữa hoặc những dê cái kiêm dụng sữa – thịt, ngoài lượng sữa dùng nuôi con, có thể khai thác sữa hàng hóa, phục vụ tiêu dùng hàng ngày.

Kỹ thuật chăm sóc và nuôi dưỡng các loại dê

Đối với những loại dê này việc chăm sóc, nuôi dưỡng tốt rất quan trọng, đặc biệt là những con cao sản. Cần ưu tiên cho chúng các loại thức ăn thô, xanh ưa thích, chất lượng tốt như lá mít, keo dậu; cho ăn thêm thức ăn tinh hỗn hợp có hàm lượng đạm thô 15 – 17% và bổ sung thêm premix khoáng, vitamin.

Tùy theo khối lượng cơ thể và năng suất sữa, khẩu phần hàng ngày cho một con như sau:

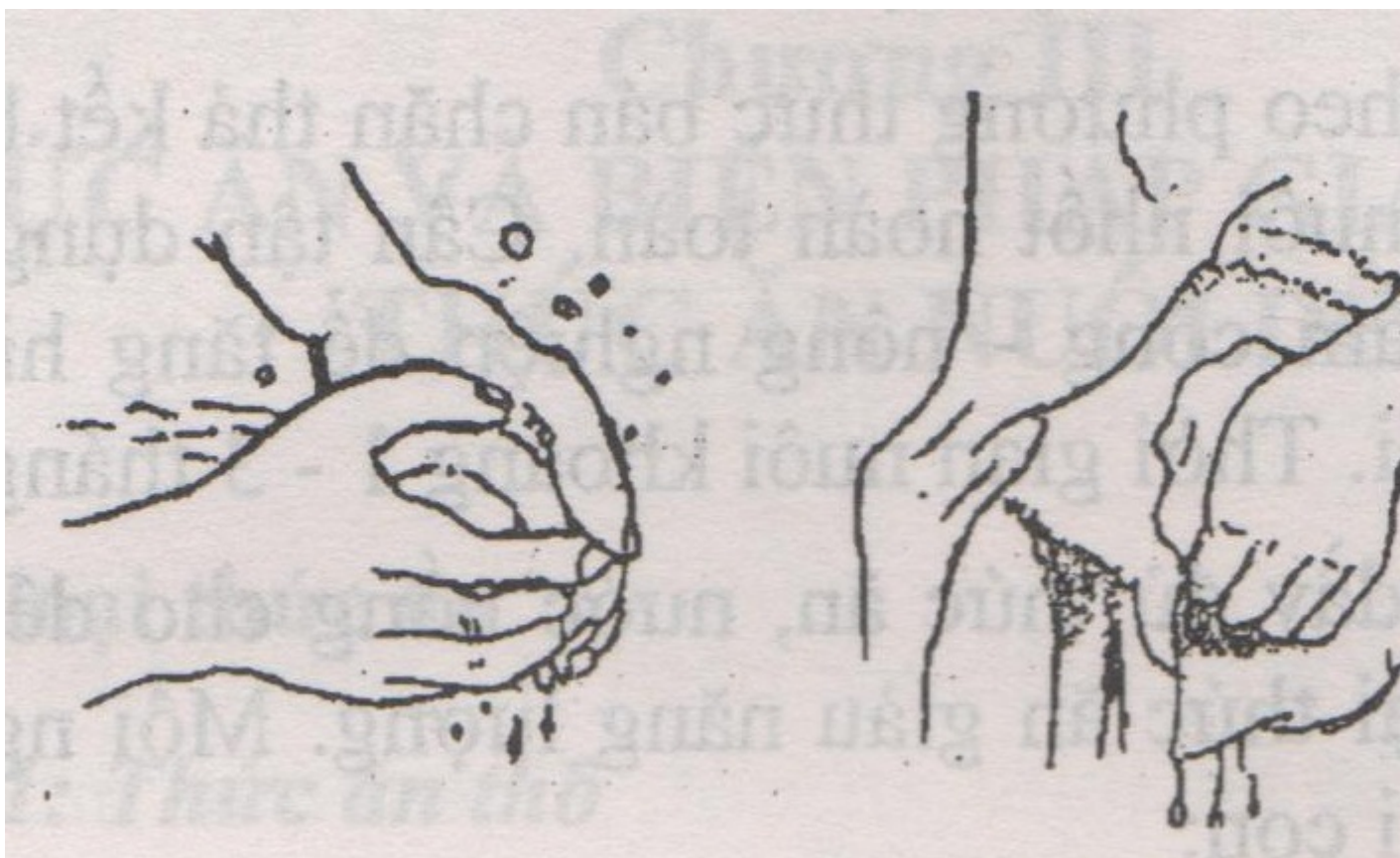
Loại thức ăn	Lượng thức ăn (kg) theo khối lượng cơ thể và năng suất sữa			
	Khối lượng 30kg, cho 1kg sữa/ngày	Khối lượng 30kg, cho 2kg/ngày	Khối lượng 40kg, cho 1kg sữa/ngày	Khối lượng 40kg, cho 2kg sữa/ngày
Cỏ lá xanh	3,0	3,5	3,5	4,0
Lá mít/ keo dậu	1,0	1,5	1,5	2,0
Thức ăn tinh	0,3 – 0,4	0,4 – 0,6	0,4 – 0,6	0,6 – 0,8

Cho uống nước thỏa mãn (bình quân 3 – 5 lít nước/ con/ngày), nước phải trong, sạch, không bị ô nhiễm.

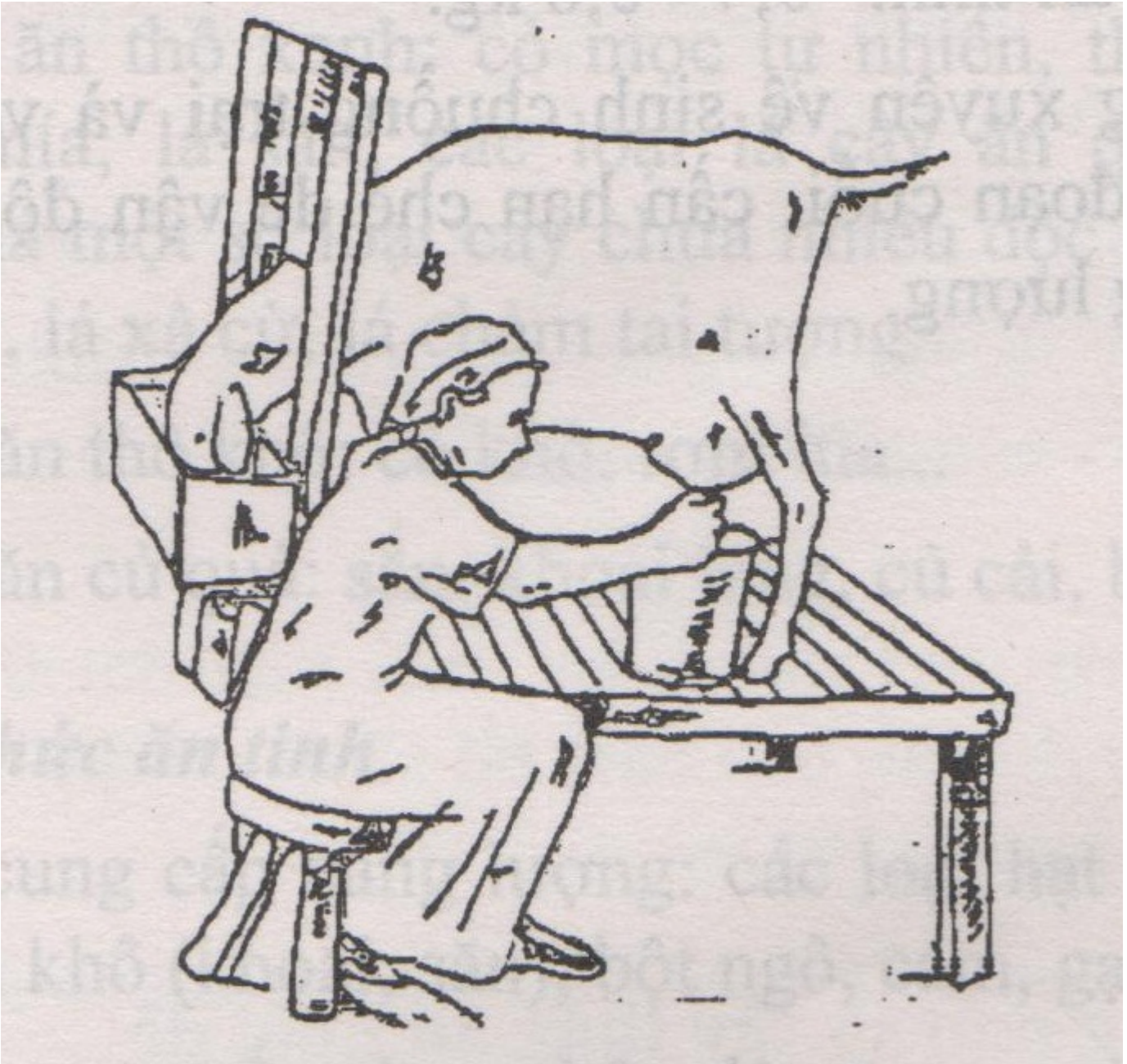
Bảo đảm chuồng nuôi thường xuyên khô, sạch, thoáng. Tạo điều kiện cho dê vận động mỗi ngày 3 – 5 giờ trên sân chơi gần chuồng, kết hợp xoa chải cho dê.

Kỹ thuật vắt sữa :

- Có đầy đủ dụng cụ như : xô vắt sữa, thùng chứa sữa , khăn lau... các dụng cụ này phải sạch sẽ, phải tráng nước sôi sau mỗi lần sử dụng .
- Vệ sinh bầu vú trước khi vắt sữa : dùng khăn mềm sạch nhúng nước ấm để lau bầu vú, núm vú và kích thích xuống sữa .
- Tuân thủ quy trình vắt sữa , vắt sữa phải nhẹ nhàng, dùng kỹ thuật. Có thể vắt nắm cả tay hoặc vắt vuốt núm vú.

Phải rửa tay và vệ sinh bầu vú sạch sẽ trước khi vắt sữa

Vị trí ngồi vắt sữa

Chăm sóc, nuôi dưỡng dê lấy thịt

Loại dê đưa vào nuôi lấy thịt

- Thiên dê đực không làm giống lúc đạt 3 tuần và những dê đực già loại thải trước khi đưa vào vỗ béo.
- Tẩy giun sán cho những dê đực vào dê cái già loại thải trước khi đưa vào nuôi lấy thịt và vỗ béo.

Kỹ thuật chăm sóc và nuôi dưỡng các loại dê

- Nên nuôi theo phương thức bán chăn thả kết hợp với nuôi nhốt hoặc nuôi nhốt hoàn toàn. Cần tận dụng tối đa các phế phụ phẩm công – nông nghiệp để tăng hiệu quả kinh tế chăn nuôi. Thời gian nuôi khoảng 1 – 3 tháng.
- Cung cấp đầy đủ thức ăn, nước uống cho dê; chú ý cung cấp các loại thức ăn giàu năng lượng. Mỗi ngày cần đảm bảo cho mỗi con:

Thức ăn thô : 4 – 5kg;

Thức ăn tinh : 0,4 – 0,6 kg.

- Thường xuyên vệ sinh chuồng trại và vệ sinh thân thể dê. Giai đoạn cuối, cần hạn chế dê vận động để giảm tiêu hao năng lượng.